

En studie om Kulturljudzon i Malmö

– Kulturens roll i hållbar stadsutveckling

A study of Kulturljudzon in Malmö – Culture in sustainable urban development

Fanny Arulf och Sujaila Scott

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp, 2022

En studie om Kulturljudzon i Malmö – Kulturens roll i hållbar stadsutveckling

A study of Kulturljudzon in Malmö – Culture in sustainable urban development

Fanny Arulf och Sujaila Scott

Handledare: Matilda Alfengård, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Gunnar Cerwén, SLU, Institutionen för människa och samhälle

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur

Kurskod: EX0845

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2022

Omslagsbild: Sujaila Scott

Nyckelord: hållbar stadsutveckling, kulturell hållbarhet, Kulturljudzon, stadsförnyelse, integration, kulturplanering, mötesplatser, stadsprofilering, gentrifiering, Malmö

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Denna studie syftar till att förstå relationen mellan kultur och hållbar stadsutveckling. Detta genom en exempelstudie av stadsutvecklingsinitiativet *Kulturljudzon* i Malmö samt en litteraturstudie. Litteraturstudien har genomförts med fokus på kulturell- och social hållbarhet, samt ekonomiska aspekter i förhållande till stadsutveckling och belyser både potentialer och utmaningar i staden. Det går att konstatera att kultur kan användas både som mål och medel i relation till hållbar stadsutveckling. Kultur kan bidra till social hållbarhet i form av identitetsskapande, mångfald, betydelsefulla mötesplatser och ökad integration. Det kan även nyttjas i marknadsföring för att öka en stads eller plats attraktivitet, vilket kan ha konsekvenser på kulturlivet som homogenisering eller undanträngning orsakat av gentrifiering. För en fördjupad förståelse för hur kultur och hållbar stadsutveckling kan samspela har en exempelstudie på *Kulturljudzon* i Malmö utförts. Exempelstudien utgörs av dokumentstudier genom granskning av kommunala dokument, semi-strukturerade intervjuer, samt platsbesök. Området där *Kulturljudzon* befinner sig är Sofielunds verksamhetsområde som ligger i Malmös geografiska mittpunkt och består huvudsakligen av industribyggnader till låga hyresnivåer. Dessa förutsättningar har resulterat i en mångfald av andra verksamheter i området och är framförallt en viktig plats för stadens kulturliv. Områden av denna karaktär tenderar att försvinna i takt med bebyggelseutveckling för att ersättas med blandad stadsbebyggelse, vilket kan orsaka undanträngning av kulturliv till städens periferi. Med initiativet *Kulturljudzon* avser Malmö stad bryta denna trend. Studiens resultat visar på att *Kulturljudzon* har potential att möta behov hos stadens kulturliv som på andra platser kan vara svåra att tillgodose. Detta kan exempelvis ha en integrerande effekt på Malmö stad. Dock finns det även faktorer som tyder på att initiativet kan initiera en gentrifieringsprocess samt att kulturlivet inom *Kulturljudzon* kan riskera att homogeniseras.

Nyckelord: hållbar stadsutveckling, kulturell hållbarhet, *Kulturljudzon*, stadsförnyelse, integration, kulturplanering, mötesplatser, stadsprofilering, gentrifiering, Malmö

Abstract

This study aims to understand the relationship between culture and sustainable urban development through a study of the initiative *Kulturljudzon* in Malmö, and a literature study. For this paper a study was made of previous research about cultural and social sustainability, and economic aspects in relation to urban development. The literature study indicates that culture can be considered both as a main purpose and a tool in aspire to achieve urban sustainability. Culture can contribute to social sustainability in the form of identity formation, diversity, and integration. It is identified that culture can be used in marketing to create an attractive image of a city or place, which can result in the culture being displaced or homogenized. In order to achieve a deeper understanding of how culture and sustainable urban development interact, a case study of *Kulturljudzon* in Malmö has been implemented. The case study consists of document studies through review of municipal documents, semi-structured interviews, and site visits. *Kulturljudzon* is located in *Sofielunds verksamhetsområde* in the geographic centre of Malmö and consists mainly of industrial buildings with low rents. These prerequisites have resulted in a diversity of other activities in the area and is above all an important place for cultural life in the city. Areas with this character tend to disappear along with the city development to be replaced by mixed housing which can cause the cultural life to be displaced to the periphery of cities. The municipality of Malmö aim to alter this trend by the initiation av *Kulturljudzon*. The result of this study shows that *Kulturljudzon* has a potential to meet needs of cultural life in the city that may be difficult to cater to in other places. This can, for example, have an integrating effect on the city of Malmö. However, there are factors that indicate that the initiative can initiate a gentrification process and that the cultural life within the area risks becoming homogenized.

Keywords: sustainable urban development, cultural sustainability, *Kulturljudzon*, urban renewal, integration, cultural planning, meeting places, city profiling, gentrification, Malmö

Förord

Vi vill tacka samtliga respondenter som ställt upp och möjliggjort denna studie. Även ett stort tack till vår handledare Matilda Alfengård som har stöttat oss under arbetets gång och kommit med många intressanta synpunkter och kloka råd.

Fanny Arulf och Sujaila Scott.

Innehållsförteckning

1. Inledning	15
1.1. Syfte och frågeställningar	16
1.2. Avgränsningar	16
1.3. Målgrupp.....	16
2. Metod och material	17
2.1. Kvalitativ metod	17
2.2. Litteraturstudie.....	17
2.3. Exempelstudie	18
2.3.1. Dokumentstudie	18
2.3.2. Semi-strukturerade intervjuer	19
2.3.3. Platsbesök	19
2.4. Analys av data	20
2.5. Arbetsfördelning	20
3. Litteraturstudie	21
3.1. Hållbar stadsutveckling.....	21
3.2. Begreppet kultur och kulturell hållbarhet.....	22
3.3. Kultur för att främja integration och demokrati	22
3.3.1. Mötesplatser och integration.....	23
3.3.2. Kulturutbud och tillgänglighet.....	24
3.4. Kultur som ekonomisk tillväxt	25
3.4.1. Den globala konkurrensen	25
3.4.2. Stadsprofilering.....	26
3.4.3. Gentrifiering	27
4. Exemplet; Kulturljudzon	29
4.1. Sofielunds verksamhetsområde	29
4.1.1. Kommunens planer för området	31
4.2. Samverkan och dialog	34
4.3. Kulturutbud och tillgänglighet	37
4.4. Integration.....	39

4.5.	Kulturljudzon som varumärke.....	40
5.	Slutsatser	43
6.	Diskussion.....	45
6.1.	Metodreflektion	47

Tabellförteckning

Tabell 1. Granskade dokument	19
Tabell 2. Respondenter	19

Figurförteckning

Figur 1. Orienteringskarta över Malmö stad med Sofielunds verksamhetsområde. Bildkälla: Flygbild. SWEREF 99 TM. RH 2000. © Lantmäteriet. [Hämtad 2022-05-11]. Redigerad av Sujaila Scott.....	30
Figur 2. Kartdiagram från planprogrammet som visar på geografisk avgränsning av Kulturljudzon. Bildkälla: Malmö stad, 2021a, s. 13.....	31
Figur 3. Utsnitt från planprogrammet med den tänkta fysiska strukturen med utökad markanvändning som ska fungera som ett vägledande underlag vid fortsatt planläggning. Bildkälla: Malmö stad, 2021a, s. 5	32
Figur 4. Involverade aktörer. Illustration av Sujaila Scott.....	34
Figur 5. Största fastighetsägare i Sofielunds verksamhetsområde med urval av kulturverksamheter. Bakgrundsbild: Flygbild. SWEREF 99 TM. RH 2000. © Lantmäteriet. [Hämtad 2022-05-11] Redigerad av Sujaila Scott	35

Förkortningar och begrepp

Det fria kulturlivet	Syftar i detta arbete till kulturproducerande personer eller organisationer bildade av medlemmarna själva och som arbetar på eget uppdrag, utan offentlig huvudman.
FGK	Förkortning för Fastighet- och gatukontoret på Malmö stad.
NGBG	Förkortning för Norra Grängesbergsgatan, även namn på kulturföreningen i undersökt område.

1. Inledning

Flera forskare argumenterar idag för att kulturell hållbarhet ska ses som den fjärde dimensionen av hållbar utveckling (Hedenfelt, 2013; Sabatini, 2019; Li et al., 2021). Vanligen så delas hållbar utveckling eller hållbarhet upp i tre dimensioner - social, ekologisk och ekonomisk (Hedenfelt, 2013). Tidigare har kultur och kulturella aspekter setts utgöra en del av det som ofta kategoriseras som social hållbarhet (Hedenfelt, 2013; Li et al., 2021). Diskussioner om kulturell hållbarhet som en fjärde dimension av hållbar utveckling visar på att den sociala dimensionen och kulturella aspekter fått större utrymme inom hållbarhetsdiskurser i samhället i stort.

Stadens kulturliv kan spela en viktig roll i stadens kulturella och sociala hållbarhet, det kan bidra till bland annat identitetsskapande, delaktighet, betydelsefulla mötesplatser och ökad integration (Alwall, 2019). Men trots att kulturen har fått större utrymme i diskussioner om hållbara städer så riskerar kulturlivet i Malmö, Sveriges tredje största stad, att trängas undan till städens periferi (Malmö stad, 2021a). I arbetet med förtätning av staden omvandlas ofta befintliga verksamhetsområden till blandad stadsbebyggelse. Detta är områden som i flera fall är viktiga för nyetablerade och mindre vinstdrivande kulturverksamheter (ibid).

Mot bakgrund av detta undersöks i denna studie kulturens relation till hållbar stadsutveckling, dels genom att undersöka initiativet *Kulturljudzon* i Sofielunds verksamhetsområde i Malmö, dels genom litteraturstudier, vilka avser ge en övergripande förståelse för kultur i relation till hållbar stadsutveckling samt för att skapa en fördjupad förståelse för hur *Kulturljudzon* kan påverka en hållbar stadsutveckling i Malmö. Initiativet *Kulturljudzon* är unikt av sitt slag i Sverige och har tagits fram för att främja stadens kulturliv. Initiativet innebär att störningskänsliga verksamheter och bostäder inte etableras inom den geografiska avgränsningen som *Kulturljudzon* innebär (Malmö stad, 2021a). Ambitionen är att motverka den samtida trend som kan orsaka undanträngning av kultur till följd av att stadens bebyggelseutveckling.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att förstå relationen mellan kultur och hållbar stadsutveckling genom en undersökning av initiativet *Kulturljudzon* i Malmö, samt litteraturstudier. För att uppnå detta har följande frågeställningar formulerats:

Huvudfrågeställning:

På vilket sätt påverkar initiativet Kulturljudzon en hållbar stadsutveckling i Malmö?

Delfrågeställning:

På vilket sätt påverkar kultur hållbar stadsutveckling?

Vilka förutsättningar är viktiga i planering för kultur?

1.2. Avgränsningar

I denna uppsats studeras begreppet kultur ur ett perspektiv som först och främst innefattar konst och kreativ aktivitet. Uppsatsens exempelstudie är avgränsad till att studera Malmö stad, den kommun där initiativet *Kulturljudzon* befinner sig. Studiens dokumentstudien är avgränsad till de offentliga dokument som finns tillgängliga på Malmö stads hemsida samt till de senast uppdaterade versionerna av dessa. Involverade aktörer som studeras inkluderar inte ett boendeperspektiv, detta på grund av att detta perspektiv inte finns representerat inom *Kulturljudzon*. Arbetet är skrivet under perioden januari 2022 - maj 2022.

1.3. Målgrupp

Denna uppsats avser rikta sig främst till personer verksamma inom stadsplanering, landskapsarkitektur eller liknande ämnesområden.

2. Metod och material

2.1. Kvalitativ metod

Den vetenskapliga metod som används i denna studie har ett kvalitativt angreppssätt. Denna metod används för att få en djupare förståelse för hur mänskliga beteenden tar sig uttryck i handlingar och beslut (Bryman, 2012). Utmärkande för kvalitativ forskning är att materialet som analyseras är i form av ord eller visuella bilder (Denscombe, 2018). En viktig infallsvinkel för denna studie är eftersträvan efter ett holistiskt perspektiv som ofta förknippas med kvalitativ forskning. Det holistiska perspektiv som åsyftas innebär ett förhållningssätt till det som studeras som del i en kontext, och inte endast som en isolerad händelse eller företeelse (Denscombe, 2018).

2.2. Litteraturstudie

Litteraturstudien bygger på inläsning av facklitteratur och tidigare forskning om kultur, kulturell hållbarhet och hållbar stadsutveckling ur ett övergripande och internationellt perspektiv. Detta för att få en ökad förståelse för kulturens roll och betydelse för människan, staden och en hållbar stadsutveckling, samt för att på ett relevant sätt analysera studiens undersökningsenhet *Kulturljudzon*. Studiens första delfrågeställning besvaras i denna del. Materialet har erhållits från sökningar i databaserna Google Scholar och Web of Science med sökord som *kulturell hållbarhet, kultur i stadsplanering, hållbar stadsutveckling, gentrifiering, integration, cultural sustainability, cultural development, arts, creativity, culture AND city planning, gentrification*.

Facklitterära böcker har hittats genom sökning på teman inom kultur samt hållbar utveckling på Orkanen, Malmö universitetsbibliotek.

2.3. Exempelstudie

Uppsatsens exempelstudie av *Kulturljudzon* tar avstamp i en fallstudiemetodik. Detta genom granskning av offentliga kommunala dokument från Malmö stad, semi-strukturerade intervjuer samt platsbesök. Att använda sig av fallstudie som metodval kan vara fördelaktigt vid undersökning av ett samtida fenomen i en verklig kontext (Yin, 2009). Syftet är att belysa det generella genom att undersöka det specifika (Denscombe, 2018). Valet av metod grundas i denna studie på fallstudiemetodikens styrka i att djupgående studera relationer, processer, erfarenheter och händelser utifrån ett existerande fenomen (ibid). Att fenomenet som avses undersökas har en tydlig identitet och distinkta gränser som möjliggör isolering är en förutsättning för att fallstudie som metod ska anses lämplig (ibid). I denna studie sker den avgränsningen naturligt och är baserad på *Kulturljudzonens* utformning i *Planprogram 6053: Sofielunds verksamhetsområde år 2040* (Malmö stad, 2021a).

I det avsnitt där exempelstudien presenteras vävs empiri och teori samman för att analysera resultatet. Detta för att, i linje med fallstudie som metod, kunna redogöra för en komplexitet i det studerade fenomenet men även för att med fokus på kultur, skapa en helhetsuppfattning om initiativet *Kulturljudzon* som går i linje med fallstudiemetodikens holistiska perspektiv.

Valet av studerat fenomen har sin utgångspunkt i att initiativet avviker från normen, då *Kulturljudzon* är ett nytt fenomen inom stadsutveckling i Sverige. Exempelstudiens undersökningsenhet kan således definieras, enligt Denscombes (2018) kategorisering av fallstudier, som *den avvikande undersökningsenheten*.

2.3.1. Dokumentstudie

Exempelstudien består av en forskningsmetodik där dokument används som primär datakälla. Dokumentgranskning utförs i syfte att tillhandahålla fakta, men innefattar även tolkning och sökande efter underliggande strukturer (Denscombe, 2018). Dokumentstudien bygger till stor del på det kommunala dokumentet *Planprogram 6053: Sofielunds verksamhetsområde år 2040*, framtaget av Malmö stad. Detta på grund av att detta dokument redogör för stadsutvecklingsinitiativet *Kulturljudzon* (Malmö stad, 2021a) För en ökad och bredare förståelse för initiativet har även Malmö översiktsplan granskats. Samtliga dokument är offentliga och återfinns på respektive utgivares hemsida.

Tabell 1. Granskade dokument

Dokument	Motivering
Planprogram 6053: Sofielunds verksamhetsområde år 2040	I detta planprogram har <i>Kulturljudzon</i> tagits fram, beskrivits samt godkänts.
Översiktsplan för Malmö: planstrategi	Ger en övergripande bild av kommunens viljeriktning för Malmö stad. Studeras för en djupare förståelse

2.3.2. Semi-strukturerade intervjuer

Semi-strukturerade intervjuer har varit en insamlingsteknik i exempelstudien. I småskaliga forskningsprojekt är intervju som metodval fördelaktig när komplexa fenomen utforskas (Denscombe, 2018). Detta gäller framförallt när avsikten är att få en djupare förståelse av bland annat erfarenheter och uppfattningar, samt vid komplexa frågor (ibid), vilket går i linje med studiens syfte.

Intervjuernas utformning som semi-strukturerade har valts i syfte att behandla ämnen som håller sig inom studiens avgränsning, vilket ger strukturen en flexibilitet för att uppmuntra till utförliga svar där den intervjuade tillåts utveckla sina egna idéer (Denscombe, 2018).

Tabell 2. Respondenter

Respondent	Motivering	Plats	Datum	Längd
Tjänsteperson från Malmö stad Fastighets- och gatukontoret.	Central person i utvecklandet av <i>Kulturljudzon</i> . Bidrar med kommunalt perspektiv på initiativet.	Respondentens kontor	2022-02-14	90 min
Ordförande för föreningen NGBG.	Insatt i <i>Kulturljudzon</i> och har en lokal förankring till platsen. Viktig länk mellan kommunen och kulturlivet i Sofielund.	Café	2022-02-16	120 min

2.3.3. Platsbesök

Platsbesök till området där *Kulturljudzon* befinner sig har varit viktigt för studien i syfte att skapa en förståelse för platsen som inte erhålls genom inläsning av dokument eller under intervjusamtal. I denna studie har platsbesök först och främst syftat till att observera områdets fysiska struktur, samt för bildmaterialinsamling.

2.4. Analys av data

Analysmetoden är abduktiv. Syftet med att ha en abduktiv ansats är att söka teoretiska mönster eller underliggande strukturer utifrån befintliga referensramar och kunskap (Alvesson & Sköldberg, 2010). I denna studie har det innefattat tolkning av empiriskt material utifrån det teoretiska ramverk som presenteras i litteraturstudien. Inom ramen för abduktiv analysmetod har tillämpning av empiri, samt justering av teori, utvecklats successivt under processens gång (ibid.). Detta har resulterat i kontinuerlig omtolkning av både empiri och teori till följd av att materialet bearbetats omväxlande.

2.5. Arbetsfördelning

Arbetsfördelningen oss författare emellan har varit jämn. Vi har gått in med samma ambition och har gemensamt skrivit uppsatsen.

3. Litteraturstudie

I kommande kapitel presenteras studiens litteraturstudie som bygger på tidigare forskning om kulturell hållbarhet och kultur i stadsutveckling. Här besvaras delfrågeställningen: *På vilket sätt påverkar kultur hållbar stadsutveckling?*

3.1. Hållbar stadsutveckling

Begreppet hållbar stadsutveckling är ett sätt att se på hållbar utveckling med utgångspunkt i staden (Hedenfelt, 2013). Det finns två perspektiv på vad begreppet hållbar utveckling beskriver, det ena som hållbarhet i form av ett tillstånd och det andra som hållbar utveckling i form av en process (ibid). År 1987 definierade Brundtlandskommissionen begreppet hållbar utveckling som ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (Hedelfelt, 2013, s. 12). Dock kan den faktiska innebörden av begreppet i sig vara otydlig, vilket kan ses både som en styrka och en svaghet (Hedenfelt, 2013). En styrka är att begreppets otydlighet tillåter en anpassningsbarhet till en specifik kontext, vilket kan ses som en nödvändighet när det ställs i relation till stadens komplexa samhällsutmaningar (ibid). Samtidigt kan det finnas en svårighet i att avgöra var gränsen mellan hållbart och ohållbart går, vilket kan orsaka att strävan efter hållbarhet avstannar på grund av att initiala framsteg kan upplevas tillräckliga (ibid). Utöver detta tillåter begreppets otydlighet att det kan misstolkas eller anpassas efter särskilda intressen (ibid). Detta gör att frågor som behandlar hållbar utveckling blir till en maktfråga, där den som tolkar begreppet kan få stort inflytande i stadens utveckling (ibid). Detta kan liknas vid Stigendals (2007) teorier om problemdefinition och om vikten att belysa vem det är som besitter makten att definiera samhällsproblem och därmed även begrepp som hållbar utveckling. Det är baserat på hur problem definieras som olika lösningar skapas (Stigendal, 2007).

3.2. Begreppet kultur och kulturell hållbarhet

Hedenfelt (2013) menar att kulturell hållbarhet, ur ett stadsutvecklingsperspektiv, innebär en utformning av staden på ett sätt som främjar olika kulturer. Som begrepp betraktat kan det dock, liksom begreppet hållbar utveckling, tolkas på olika sätt. Detta bland annat på grund av att en förståelse för vad begreppet kultur innebär behöver etableras.

Att definiera kultur är svårt, men samtidigt nödvändigt, menar Sabatini (2019), fil. dr. inom kulturekonomi. Det kan dels ses ur ett antropologiskt perspektiv, och då omfatta den gemensamma kunskapen delad av ett samhälle, men kan även ur ett smalare perspektiv syfta på konst och kreativ aktivitet (ibid). Sociologen Jonas Alwall (2019) menar dock att dessa två definitioner inte helt går att skilja åt och att det ofta förekommer ett samspel av de två aspekterna. En gemensam faktor är att båda anses kunna bidra till en meningsfull tillvaro och verka identitetsskapande (ibid). Hedenfelt (2013) lyfter i rapporten *Hållbarhetsanalys av städer och stadsutveckling* hur institutet för hållbar stadsutveckling (ISU) i Malmö definierar kulturell hållbarhet. Institutet tolkar kulturell hållbarhet som en sammanslagning av vad det finns för upplevelser i staden, vilka möjligheter det finns att utöva traditioner, utbud av kultur samt utsmyckning av staden (Hedenfelt, 2013). Både Alwall (2019) och Sabatini (2019) menar att kultur ofta används som verktyg för att uppnå andra värden i samhället. Det kan vara sociala, ekonomiska och ekologiska, vilket tyder på att kultur kan ligga i allas intressen. I *Under konstruktion* skriver Mats Brusman (2012), fil. dr. i kultur- och samhällsstudier, att det finns två tydliga perspektiv på kultur i relation till stadsutveckling. Det ena beskrivs som integrerande och demokratifrämjande kultur och det andra som kultur i form av ekonomisk tillväxt genom attraktions- och upplevelsevärden (Brusman 2012).

3.3. Kultur för att främja integration och demokrati

Kultur kan verka integrerande och demokratifrämjande ur flera perspektiv. I artikeln *Begränsningar av den fria konsten är ett samhällsproblem* skriver Djurberg och Forssell (2017) att konstnärlig frihet utgör en viktig del i den grundlagsskyddade rätten till yttrandefrihet. Detta innebär att kulturen kan ha en fundamental roll för oss som människor och för staden som demokratisk arena. I denna sektion lyfts aspekter på hur kultur kan främja integration och demokrati i stadsrummet, indelat i två avsnitt: mötesplatser och integration samt kulturutbud och tillgänglighet.

3.3.1. Mötesplatser och integration

Kultur kan samla människor och därmed skapa viktiga mötesplatser i staden (Alwall, 2019). För att främja en positiv utveckling i samhället krävs mötesplatser som verkar för att överbrygga olikheter, stärka samarbeten samt agerar för att skapa en trygghetskänsla hos samhällsmedborgarna (Sjöberg, 2012). Dessa mötesplatser kan uppstå organiskt, men för att säkerställa att det finns ett brett spektrum av mötesplatser, där så många som möjligt kan finna trygghet och inkludering, krävs enligt Alwall (2019) också aktiva insatser från exempelvis kommunal organisation. Sjöberg (2012) nämner behovet av en *samhällelig resiliens* gentemot de prövningar och nya idéer, strömningar samt influenser som ett samhälle möter och behöver hantera. Det är i skapandet av denna resiliens som mötesplatser är av yttersta vikt, då ökad trygghet och gemenskapskänsla låter samhällsmedborgarna möta dessa nya utmaningar som ett enat kollektiv istället för att ställas inför dem som splittrade individer utan samsyn (Sjöberg, 2012). Denna samsyn är dock inte något som uppstår per automatik för att det finns mötesplatser att tillgå i staden. Enligt Valentine (2008) finns det indikationer på att rent geografisk närhet inte på egen hand skapar samsyn eller respekt mellan människor. Mötesplatserna behöver vara utformade på ett sätt som främjar den sociala och kulturella gemenskapen, och man kan därför inte helt förlita sig på att en mötesplats genom sin blotta existens ska skapa en gemensam grund för samhällsmedborgarna (Valentine, 2008). Det krävs att de som nyttjar mötesplatserna upplever en känsla av meningsfullhet och samhörighet för att det ska finnas en möjlighet för deltagarna att faktiskt uppnå något mer än en ren tolerans av varandras olikheter och tillsammans kunna enas i en generell upplevelse av positivt kodad respekt (Valentine, 2008).

Meningsfullhet i möten och sammanhang är någonting Stigendal (2007), professor i sociologi, menar kan främja integration i samhället. I rapporten *Allt som inte flyter: Fosies potentialer – Malmös problem* (Stigendal, 2007) lyfter han två aspekter av integration. Han beskriver dem som hård och mjuk integration (ibid). Hård integration syftar till faktisk delaktighet i samhället i form av att till exempel arbeta eller bo, medan mjuk integration syftar till en känsla av delaktighet i ett sammanhang (ibid). Ur detta perspektiv går det alltså att integreras i samhället på två olika sätt, där Stigendal (2007) menar att båda aspekter är viktiga att ta hänsyn till. Inom stadsutveckling kan det alltså handla om att möta olika typer av behov för stadens invånare. Stigendal (2007) menar dock att hård och mjuk integration inte är helt åtskilda aspekter utan att dessa kan påverka varandra. Han exemplifierar att konflikter mellan olika grupper i samhället kan försvåra hård integration, samt att samhällen kan vara hårt integrerade på ett sätt som gör mjuk integration mer svåruppnådd (ibid). Människors förutsättningar att hårt integreras kan bland annat påverkas av hur en bostadsutveckling ser ut, medan kultur kan vara ett viktigt verktyg för att främja mjuk integration. Stigendal (2007) menar att meningsfulla sammanhang är en förutsättning för att människor ska kunna mjukt integreras i

samhället. Vidare menar han att dessa meningsfulla sammanhang behöver ha en förankring i människors vardag “som människor kan känna igen sig i och som säger något om just deras liv” (Stigendal, 2007, s. 173). Att kultur kan bidra till detta är något som Alwall (2019) lyfter. Han menar att människan genom kultur kan skapa förståelse, upplevelser, bli berörda och känna delaktighet (ibid). Det är främst känslan av delaktighet som är den gemensamma nämnaren mellan mjuk integration och kultur, men även andra aspekter som får individen att känna mening är ett närmande av de meningsfulla sammanhang som Stigendal (2007) syftar till. Ur ett stadsutvecklingsperspektiv blir det alltså viktigt att främja kultur i staden för en bred målgrupp så att så många som möjligt ska kunna finna meningsfulla sammanhang och möten.

3.3.2. Kulturutbud och tillgänglighet

Tillhandahållandet av ett kulturutbud är en aspekt av kulturperspektivet inom hållbar stadsutveckling som Alwall (2019) framhåller som viktig. I samband med detta för Alwall (2019) ett resonemang kring skillnaden på ett uttalat kulturbehov hos befolkningen kontra ett outtalat behov, och när det finns motsättningar dessa emellan bör beslutsfattare och stadsplanerare inte endast sörja för det uttalade behovet, utan också tillgodose ett kulturutbud som sträcker sig förbi detta. Detta innebär att, på grund av kulturens förmåga att verka identitetsskapande och utvecklande, kan kommunen ha en viktig roll i tillhandahållandet av ett kulturutbud som frammanar exempelvis en utveckling som individen nödvändigtvis inte själv är medveten om. Vidare utvecklar dock Alwall (2019) detta i följande resonemang:

”Samtidigt gör detta inte frågan om kulturella behov mindre problematisk, för med vilken rätt definierar en kommunal organisation människors behov? Innebär inte ett sådant förhållningssätt att “vi” (den kommunala organisationen, som levererar det goda som människorna behöver) tror oss veta mer om dessa behov än vad människorna (mottagarna) själva gör.” (Alwall, 2019, s. 32)

Den etiska problematiken med ett centraliserat kulturutbud lyfts här fram, och belyser svårigheterna som uppstår ifall tillgången till ett fritt kulturliv decimeras till förmån för ett kommunalt styrt sådant. Den roll en kommun har när det kommer till kulturutbudet är tudelad. Dels bör den agera i form av ett tillgänglighetsgörande, genom att exempelvis bidra med kulturella uttryck som inte på ett organiskt sätt ges utrymme i det fria kulturlivet. Utöver detta bör man också agera i form av ett plattformserbjudande för fritt utövande och utvecklande av kulturella uttryck som kommunen på detaljnivå undviker att påverka (Alwall, 2019).

Något som är av stor vikt för att kunna tillhandahålla ett kulturutbud, oavsett om det är centralstyrt eller fritt, är att det finns en välutvecklad tillgänglighet till detta utbud (Alwall, 2019). Alwall (2019) lyfter tre huvudsakliga aspekter av

tillgänglighet: fysisk, kulturell och ekonomisk. Den fysiska tillgängligheten påverkas dels av hur exempelvis infrastrukturen ser ut i samhället, men också av hur själva lokalerna, eller utomhusmiljöerna, är utformade med hänsyn till olika människor beroende på exempelvis ålder eller potentiella funktionsvariationer (ibid). Tillgänglighet utifrån kulturella aspekter tillgodoses genom att så många som möjligt kan ta till sig stadens kulturutbud, oavsett modersmål, könsidentitet eller ålder hos deltagarna (ibid). Detta kan bland annat innefatta den informationsförmedling som förekommer inför, och kring, kulturevenemang och -utbud, exempelvis när det gäller språkbruk i skyltning, affischering och informationsutskick (Legeby et al, 2016). Den ekonomiska tillgängligheten ökar genom att exempelvis anordna kostnadsfria kulturevenemang (Alwall, 2019). Det finns alltså många aspekter att ta hänsyn till för att ett kulturutbud ska gå i linje med en hållbar stadsutveckling, både vilket typ av utbud som ska erbjudas samt hur det sedan tillgängliggörs för människorna i staden (ibid).

3.4. Kultur som ekonomisk tillväxt

Det klargjordes ovan att kultur i förhållande till stadsutveckling kan användas som verktyg för att uppnå flera olika värden i staden. Möllerström (2011), fil. dr. i medie- och kommunikationsvetenskap, beskriver hur kultur blivit en ekonomisk och politisk angelägenhet för staden. I kommande kapitel beskrivs vilken roll kulturen kan spela för ekonomisk tillväxt. Bakomliggande orsaker, såsom global konkurrens, undersöks och vidare hur kultur kan användas i marknadsföring för att höja ett områdes status.

3.4.1. Den globala konkurrensen

I dagens samhälle har det blivit allt viktigare för städer att tävla mot varandra. Den ekonomiska globaliseringen har skapat en konkurrens städer emellan, där de strävar efter att bli så attraktiva som möjligt (Harvey, 2011; C. Thörn & H. Thörn, 2017). Kulturgeografen David Harvey (2011) beskriver att utvecklingen har förändrat hur städer styrs, från nationalstatens makt till en mer entreprenörsinriktad samhällsstyrning. I Sverige kan det jämföras med ett skifte från central till interaktiv samhällsstyrning (Möllerström 2011; Larsson 2021). Centralstyrning innebär att det är kommunen, den representativa demokratin, som tar beslut om hur staden ska planeras, medan interaktiv samhällsstyrning innebär att den representativa demokratin kompletteras med inflytande från privata aktörer (Larsson, 2021). Därmed har privata aktörer en allt större makt i att planera och

utnyttja staden (Möllerström, 2011; C. Thörn & H. Thörn, 2017). Skiftet har skett då det ansetts kunna bidra med bland annat ökat kunskapsutnyttjande i syfte att hantera komplexa sociala och politiska samhällsutmaningar (Larsson, 2021; Möllerström, 2011). Dock poängterar Möllerström (2011) att det tenderar vara odemokratiskt då det domineras av privata intressen. Harvey (2011) menar på att det nya styrningssättet kännetecknas av *stadsprofilering* och *imageskapande* där politiska beslutsfattare fokuserar alltmer på nya sätt att uppmuntra stadsutveckling och tillväxt. För att städer ska stå sig i konkurrensen krävs att de skapar attraktiva boendemiljöer och ett gynnsamt företagsklimat (Harvey, 2011). Det handlar delvis om att få fram kvalificerad arbetskraft genom att utveckla utbildningsinstitutioner, forsknings- och utvecklingscentra samt infrastruktur men också en utveckling av upplevelser i staden såsom satsningar på evenemang och ett rikt kulturutbud (ibid.). Konkurrensen har alltså lett till en ökning av dessa funktioner. Möller, doktorand inom kultur och samhälle, beskriver i *Under konstruktion* (2012) hur kultur har blivit ett alltmer centralt investeringsområde. Det han syftar till är hur kultur, utöver att främja bildning och demokrati, framför allt kan stärka den ekonomiska tillväxten. Möllerström (2011) bekräftar detta och beskriver hur ett rikt kulturliv kan attrahera både invånare och turister, men även nyetableringar och investeringar.

3.4.2. Stadsprofilering

Kulturens status i samhället går att förstå i förhållande till Richard Floridas teorier om den kreativa klassen. Florida menar att den kreativa klassen, som består av en högre medelklass inom kreativa yrken, utgör vår tids motor för ekonomisk utveckling (Florida, 2006). Gemensamt för personer i den kreativa klassen är att de eftersträvar erfarenheter, upplevelser och en möjlighet att uttrycka sin kreativitet, både på arbetsplatsen och på fritiden (ibid.). Möllerström (2011) poängterar att då många städer redan har liknande service och infrastruktur krävs andra insatser för att attrahera invånare och turister, där kan kulturlivet utgöra en viktig del i att skapa ett unikt varumärke för staden. Brusman (2012) styrker denna syn på kultur och skriver "Vilken svensk stad vill inte vara en kulturstad?" (s.99), där han betonar hur kultur har blivit en viktig måttstock för stadens utvecklingspotential och status. Europarådets utnämning av årets kulturhuvudstad tas upp som ett exempel, vilket Brusman (2012) menar är en åtråvärd titel.

Harvey (2011) förklarar att det första steget i platsmarknadsföring är att skapa en attraktiv bild av staden som ofta sker genom stadsförnyelseprojekt. Stadsförnyelse är ett tillvägagångssätt inom stadsplanering som går ut på att omvandla stadsdelar för att uppnå en ökad investeringsvilja i dessa områden (Harvey, 2011; Colantonio & Dixon 2011). Det kan ske i form av olika kultursatsningar beskriver Harvey (2011), där förhoppningen från den politiska ledningen är att satsningarna ska locka till sig andra typer av utveckling. Vidare

lyfter han att detta kan få sociala följder, vilket syftar till att medborgare som får vara delaktiga i skapandet av stadens image kan uppleva en ökad tillhörighet till platsen (ibid.).

Den nära relationen mellan kultur och stadsplanering går att relatera till kulturplanering, som har blivit en allt vanligare planeringsstrategi inom stadsförnyelse i Europa (Alwall, 2019; Möllerström, 2011). Följaktligen handlar det om att använda kulturen som verktyg i samhällsplaneringen, inte att planera kulturen i sig (Alwall, 2019). Kulturplanering sker genom olika evenemangssatsningar i staden genom att samordna urbana, kulturella, ekonomiska och sociala aktiviteter för att lyfta fram lokala kulturer, främja mångfald, kreativitet och det demokratiska deltagandet (Stevenson, 2003 se Möllerström, 2011). Johannisson (2006), forskare inom kulturplanering, skriver i antologin *Kultur, plats, identitet: Det lokals betydelse i en globaliserad värld* att kulturplaneringens syfte är att skapa en attraktiv livsmiljö genom att identifiera kulturella resurser i en stad. Det verkar dock finnas vissa risker med kulturplanering. Exempelvis lyfter Johannisson (2006) att kultur som används med avsikt att öka stadens attraktionskraft inom marknadsföring kan riskera att homogeniseras då det skapas en konstruerad bild av kultur, vilket kan ske på bekostnad av att främja ”verklig” kultur i staden.

3.4.3. Gentrifiering

Vanligen syftar gentrifiering till en social förändringsprocess där socioekonomiskt svaga trängs undan till följd av prishöjningar, till exempel höjda hyresnivåer eller omvandling från hyresrätter till bostadsrätter, i ett område (Smith, 2002; C. Thörn & H. Thörn, 2017). Inom ämnet finns flera olika teorier om hur en sådan process initieras. Harvey (2011) beskriver att gentrifiering har blivit vanligare i och med den globala konkurrensen och att det ofta sker i områden till följd av stadsförnyelse som går ut på att skapa nya möjligheter för bostäder, företag och utveckling av högre klass. Colantonio och Dixon (2011) skriver i boken *Urban regeneration and social sustainability - best practice from European cities* att fokuset för denna typ av omvandling ofta hamnar på försummade stadsdelar med låga hyror, såsom områden som tidigare karaktäriserats av tillverkningsindustrier eller bostadsområden med sociala och ekonomiska problem. Vidare påpekar Colantonio och Dixon (2011) att kulturindustrier med kreativa och kulturella verksamheter, kan ses som pådrivande faktorer för stadsförnyelse. Grodach, Foster och Murdoch (2016) beskriver hur det är välkänt att konstnärer lockas till dessa områden, baserat på dess överkomliga priser och estetiken i historiska och industriella byggnader och stadsdelar. När kulturskapare sedan gör dessa områden till sina hem, skapas ett nytt ekonomiskt värde genom småskaliga kulturella verksamheter och en atmosfär som anses lockande (ibid.). Ett primärt syfte med stadsförnyelseprojekt är att stärka

ekonomin genom att locka till sig privata och offentliga investeringar, som kan göra en ekonomisk vinst genom att befolka dessa områden. Detta menar Harvey (2011) leder till fråntagande, som syftar till att det befintliga trängs undan, vilket först och främst drabbar låginkomsttagare, missgynnade och politiskt maktlösa (Harvey, 2011). Det innebär att en ökad investeringsvilja i dessa områden kan påbörja en gentrifieringsprocess. Smith (2002) menar dock att gentrifiering alltmer har gått från att ske spontant, som följd av bostadsutveckling för att förse ett socialt behov, till att bli en strategi inom stadsförnyelse för att utveckla attraktiva stadsdelar. Att gentrifiering har blivit en medveten strategi kan härledas till att det finns en ökad global konkurrens där stadsprofilering är av stor vikt. Mot bakgrund av Floridas (2006) teorier om den kreativa klassen och hur kultur kan nyttjas i marknadsföring blir det begripligt hur dessa områden kan genomgå en gentrifiering. Gentrifiering kan således vara en oavsiktlig konsekvens när områden i staden utvecklas, men kan även användas som ett verktyg inom stadsplanering för att gagna den ekonomiska tillväxten där kultur kan pådriva processen.

4. Exemplet; Kulturljudzon

I det här kapitlet redovisas resultat och analys från exempelstudien om *Kulturljudzon* i Malmö. Inledningsvis presenteras planprogrammet för Sofielunds verksamhetsområde, bakgrund till initiativet och Malmö stads mål och visioner för området. Därefter analyseras det empiriska material som erhållits från dokumentstudier, semi-strukturerade intervjuer och platsbesök genom sammanvävning av empiri och teori.

4.1. Sofielunds verksamhetsområde

Kulturljudzon är ett stadsutvecklingsprojekt med syfte att främja kultur i Malmö stad (Malmö stad, 2021a). Projektet är ett geografiskt avgränsat område där kultur ges företräde gentemot andra riktningar inom stadsutveckling, till exempel nyetablering av bostäder, för att kunna ge utrymme till kultur som i sin natur är högljudd samt erbjuda lokaler till överkomliga hyreskostnader. Projekt liknande *Kulturljudzon* är utforskade inom stadsutveckling i Sverige, då initiativet i Malmö är det första i sitt slag. Initiativet har etablerats som en stadsplaneringsstrategi av kommunen genom *Planprogram 6053 Sofielunds verksamhetsområde år 2040* som godkändes i september år 2021 (Malmö stad, 2021a). I planprogrammet, som är ett visionsdokument, är *Kulturljudzon* ett inslag i en mer övergripande målbild för Sofielunds verksamhetsområdes utveckling. Ambitionen är att utveckla området till "Malmö mest betydelsefulla och dynamiska kultur-, fritids- och näringslivscentrum" (Malmö stad, 2021a, s. 4). I planprogrammet beskrivs *Kulturljudzon* som ett varumärke, men är också en del av det underlag som tagits fram för utökad markanvändning för kultur- och fritidsverksamheter i delar av området. Detta gör det möjligt att ta fram nya detaljplaner med permanenta bygglov för ändamål inom kultur och fritid (Malmö stad, 2021a).

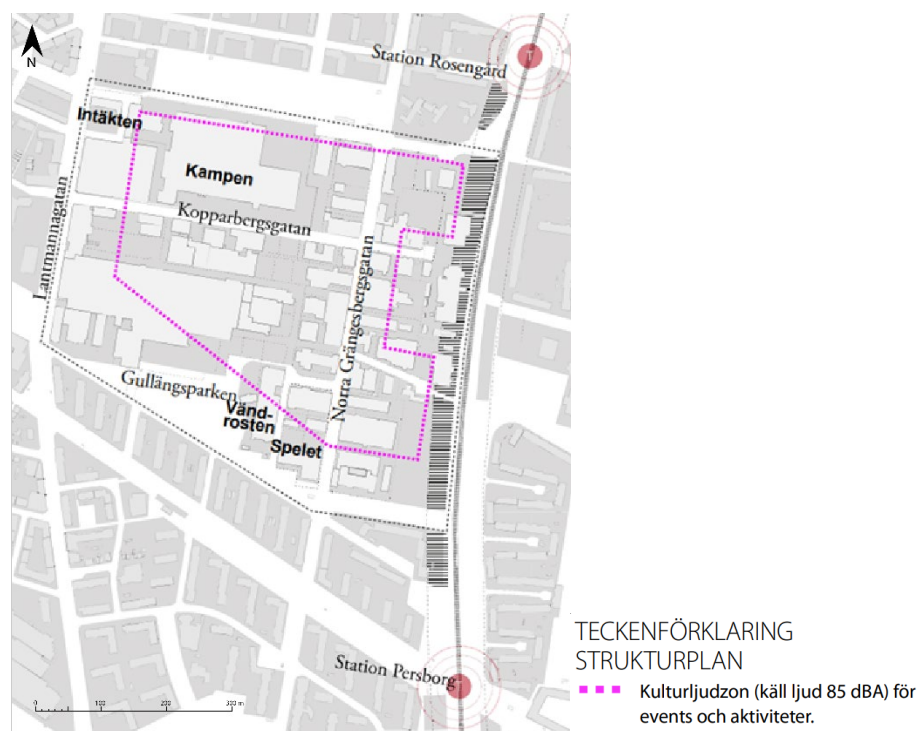

Figur 1. Orienteringskarta över Malmö stad med Sofielunds verksamhetsområde. Bildkälla: Flygbild. SWEREF 99 TM. RH 2000. © Lantmäteriet. [Hämtad 2022-05-11]. Redigerad av Sujaila Scott

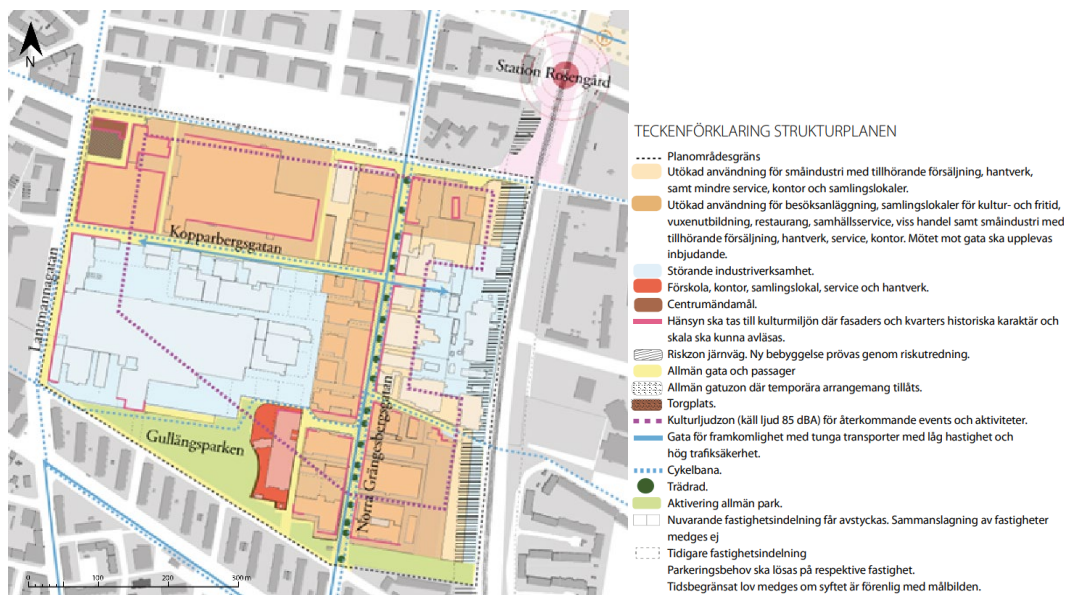
Sofielunds verksamhetsområde, som är den plats där *Kulturljudzon* befinner sig, är belägen i Malmö stads geografiska mittpunkt (se Figur 1). Det har historiskt sett tillhört Malmö mer perifera områden men är till följd av bebyggelseutveckling i staden i nära anslutning till centrala Malmö idag (White, 2018). Området består av industrifastigheter i varierande storlek, som började växa fram under 1900-talets början, och är idag ett av få områden, av denna karaktär, i Malmö som ännu inte genomgått någon större förändring (Malmö stad, 2021a). I planprogrammet beskrivs hur industrin och kulturen verkar i symbios i området. Verksamheter inom kultur och kreativa näringar genomsyrar området idag och domineras av mindre aktörer inom det fria kulturlivet (Malmö stad, 2021a). Det finns bland annat en biograf, en konsthall för graffiti och omkring 250 replokaler och ateljéer med varierande konstnärliga ändamål som musik, teater, filmskapande, keramik och möbelsnickeri (White, 2018; Platsbesök, 2022-03-04). Koncert- och klubbarrangören Plan B, som befinner sig längs Norra Grängesbergsgatan (se Figur 2) är en, för kulturlivet kännetecknande verksamhet i området som blivit till en viktig mötesplats för grupper från hela Malmö (Malmö stad, u.å.; White, 2018). Även det kulturliv i form av förenings- och fritidsverksamheter i området utgör viktiga mötesplatser för människor runt om i staden (ibid.). Fritidsverksamheterna är främst förlagda i kvarteret Kampen i områdets nordvästra del där det bedrivs bland annat klättercenter, cirkusskola, Roller Derby, idrottshus, fritidsbank och replokaler (Malmö stad, 2021a; Platsbesök, 2022-03-04).

Under flera år har Sofielunds verksamhetsområde förknippats med hög kriminalitet och olovliga verksamheter, vilket har gjort att området ansetts otryggt (Malmö stad, 2021a). Som en konsekvens av detta skjutsas ungdomar till stor del till sina fritidsaktiviteter, trots områdets centrala läge (ibid). Att området upplevs som otryggt betraktas även som en följd av den fysiska strukturen med slutna fasader och inhägnade områden (Malmö stad, 2021a). Det har gjorts satsningar de senaste åren för att öka tryggheten i området, bland annat har det bildats föreningar som på olika sätt arbetar för områdets fortsatta utveckling (Malmö stad, 2021a). Två av dessa föreningar är BID-Sofielund och kulturföreningen NGBG. BID-Sofielund är en ideell förening som består av fastighetsägare i området (ibid.). Den bildades år 2014 i syfte att öka trygghet, trivsel och sammanhållning i hela Sofielund, vilket är den stadsdel som Sofielunds verksamhetsområde tillhör. Kulturföreningen NGBG har verkat i området sedan år 2016 och utgör en plattform för lokala kulturaktörer i syfte att främja en inkluderande och hållbar stadsutveckling (NGBG u.å.). Föreningen har under flera år faciliterat området med samverkansstöd från Malmö stad (Malmö stad, 2021a). En samverkansprocess mellan befintliga aktörer i området och Malmö stad lyfts som väsentlig för att kommunens vision för området ska kunna genomföras (ibid).

4.1.1. Kommunens planer för området

Figur 2. Kartdiagram från planprogrammet som visar på geografisk avgränsning av Kulturljudzon. Bildkälla: Malmö stad, 2021a, s. 13

Figur 3. Utsnitt från planprogrammet med den tänkta fysiska strukturen med utökad markanvändning som ska fungera som ett vägledande underlag vid fortsatt planläggning. Bildkälla: Malmö stad, 2021a, s. 5

Kommunens planer med *Kulturljudzon*, och området där den befinner sig, kan delas in i två övergripande syften:

- Att främja kultur och mötesplatser
- Att fungera som varumärke

Främja kultur och mötesplatser

Med *Kulturljudzon* avser kommunen att främja befintligt kulturliv samt att ge ökade möjligheter för nya verksamheter att etableras i området (Malmö stad, 2021a). Kommunens vision för området år 2040 är att det då ska ha blivit till en än mer betydelsefull plats för kultur- och fritidsaktörer inom det fria kulturlivet, samt att kapitalsvaga kulturproducenter har fortsatt möjlighet att etablera sig i området (ibid). En fortsatt låg hyressättning lyfts som en viktig faktor, vilket avses uppnås

genom att utgå från befintliga kvarters- och bebyggelsestrukturer och begränsa nybyggnation i områdets fortsatta utveckling (ibid).

“De stora industribyggnaderna ger området en särskilt stor flexibilitet i att möta hyresgästernas behov och möjliggör en fortsatt låg hyressättningen [sic]. Hyresnivån är fortsatt en av de viktigaste etableringsfaktorerna.” (Malmö stad, 2021a, s. 6)

Att tillgodose det fria kulturlivets lokalbehov i Sofielunds verksamhetsområde är ett sätt för kommunen att bemöta en generell utmaning i Malmö stad som lyfts i översiktsplanen.

”Det fria kulturlivets lokalbehov kan vara svåra att tillgodose. Kulturlokaler är en del av stadens infrastruktur och tillgång till billiga lokaler är generellt en viktig förutsättning för mindre kulturaktörer.” (Malmö stad, 2018, s.46)

Syftet är även att skapa fler viktiga mötesplatser för Malmö stads invånare, samt att möta ett kulturutbudsbehov i staden (Malmö stad, 2021a). Till exempel menar kommunen att området ligger strategiskt mellan centrala Malmö och den anslutande stadsdelen Rosengård där det idag råder brist på kulturutbud och deltagande i föreningsliv (Malmö stad, 2021a). Att integrera dessa stadsdelar med varandra går i linje med översiktsplanen för Malmö stad (2018).

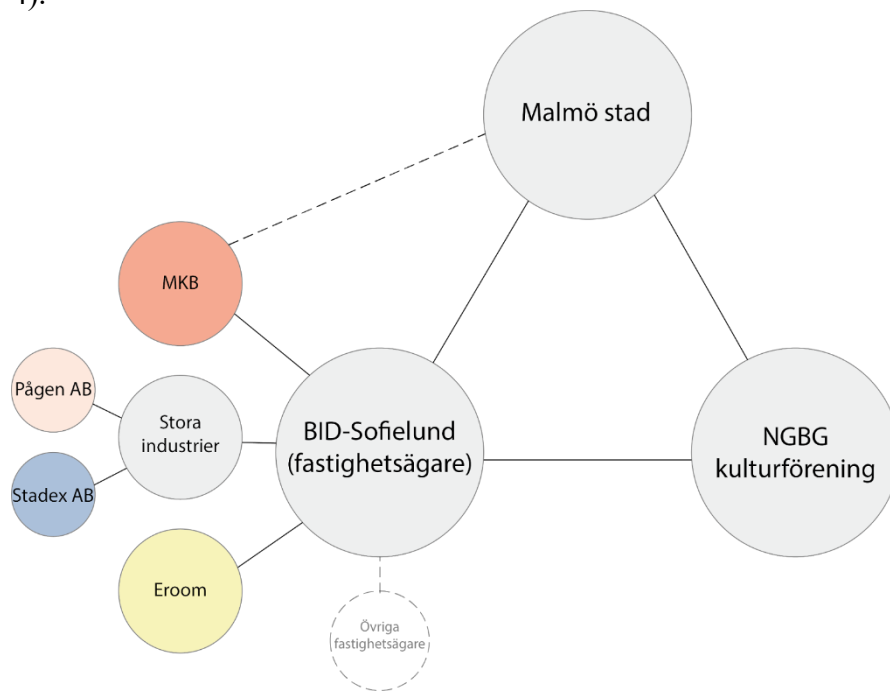
Varumärke

I planprogrammet är kommunen tydlig med att fenomenet *Kulturljudzon* först och främst är ett varumärke (Malmö stad, 2021a). *Kulturljudzon* har etablerats inom befintliga bullerzoner från tillståndspliktiga industrier i området såsom Pågen AB och Stadex AB. Det innebär att initiativet i sig inte innebär ett ingrepp i det fysiska landskapet och är inte heller någon friskrivning från att följa Folkhälsomyndighetens riktlinjer om inomhusbuller (ibid). Varumärket *Kulturljudzon* etableras för att aktörer i Malmö ska kunna verka i ett mindre störningskänsligt område (ibid), ett behov som kan vara svårt att tillgodose i andra delar av staden. I planprogrammet målas även kommunens planer för området upp som viktiga i strävan att bli europeisk kulturhuvudstad år 2029 (Malmö stad, 2021a), där *Kulturljudzon* som varumärke kan antas vara en viktig strategi.

”Utvecklingen av Sofielunds verksamhetsområde som ett kultur-, fritids- och näringslivscentrum var ett viktigt skäl till att Malmö blev europeisk kulturhuvudstad 2029.” (Malmö stad, 2021a, s. 10)

4.2. Samverkan och dialog

Planprogrammet för Sofielunds verksamhetsområde har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadskontoret, kulturförvaltningen, fritidsförvaltningen, miljöförvaltningen och fastighets- och gatukontoret i Malmö stad (Malmö stad, 2021a). Även flera utomstående aktörer har på olika sätt varit inblandade. Nedan visas ett diagram över de huvudsakliga aktörer som varit med i processen (se Figur 4).

Figur 4. Involverade aktörer. Illustration av Sujaila Scott

Figur 5. Största fastighetsägare i Sofielunds verksamhetsområde med urval av kulturverksamheter. Bakgrundsbild: Flygbild. SWEREF 99 TM. RH 2000. © Lantmäteriet. [Hämtad 2022-05-11] Redigerad av Sujaila Scott

Processen att ta fram planprogrammet går att likna med interaktiv samhällsstyrning, vilken kännetecknas av ett samarbete mellan kommun och privata aktörer (Larsson, 2021; Möllerström, 2011; C. Thörn & H. Thörn, 2017). I området finns flera privata och ideella aktörer som har varit viktiga för områdets utveckling och i planprogrammet (Malmö stad, 2021a) står det klart att ett fortsatt samarbete krävs för projektets genomförande:

“Utvecklings- och investeringsviljan hos berörda fastighetsägare är en förutsättning för att planprogrammet ska kunna genomföras i sin helhet. För genomförandet behöver även samverkan ske mellan olika parter från civilsamhället, föreningsliv och kommunen.” (Malmö Stad, 2021a, s. 3).

Utöver detta går det i linje med kommunens översiktsplan, där det beskrivs att samverkan mellan kommun, fastighetsägare och andra aktörer är en nödvändig faktor för att kulturlivets behov ska kunna tillfredsställas (Malmö stad, 2018). I planprogrammet framgår det att BID-Sofielund och de BID-processer som skett i området varit betydande för områdets utveckling (Malmö stad, 2021a). BID är en ideell förening som grundar sig på en samverkansmodell (Business Improvement District) mellan privata, offentliga och ideella aktörer. Den består av bland annat

fastighetsägare, bostadsföreningar och verksamheter i området, men även fastighet- och gatukontoret från Malmö stad (BID Malmö, u.å.). Stora industrier i området såsom Stadex AB och Pågen AB är anslutna till föreningen (ibid.), och har haft en betydande roll i planprocessen. Respondenten från FGK (intervju, 22-02-14) menar att dialogen med industrin varit avgörande i processen att ta fram planprogrammet. Som tidigare nämnt har industrin särskilda villkor för buller, vilket varit en förutsättning för att etablera *Kulturljudzon* (Malmö stad, 2021a). Även andra aktörer i BID-Sofielund, som exempelvis det kommunala bostadsbolaget MKB, spelar en roll i områdets utveckling. I dagsläget är det MKB som äger kvarteret Kampen (se Figur 5), där bostadsbolaget haft för avsikt att bygga bostäder men inte erhållit bygglov (intervju; respondent FGK, 2022-02-14). Båda respondenterna menar att bostadsbolaget är en viktig aktör i hur platsen fortsättningsvis kommer utvecklas (intervju, 2022-02-14; intervju, 2022-02-16). Det finns en stor mångfald av kultur i kvarteret Kampen och beskrivs som “navet för kultur- och fritidslivet där de urbana trenderna styr innehållet” (Malmö stad, 2021a).

Den ideella kulturföreningen NGBG är en ytterligare viktig aktör då den dels fungerar som en samverkansplattform för kulturaktörer i Sofielunds verksamhetsområde, men även mellan kulturaktörer och Malmö stad. Genom denna samverkan har det under planeringsprocessen av *Kulturljudzon* funnits en direktkontakt med kulturen i området. Respondenten från FGK (intervju, 2022-02-14) beskriver förtroendet mellan kommunen och verksamma kulturaktörer i området som en avgörande faktor för det årliga evenemanget *NGBG gatufest*, som han även beskriver som viktig för områdets rykte och i sin tur *Kulturljudzon*. Vidare påpekar han att förtroendet bygger på en god dialog mellan olika parter och att gatufesten drevs på egen hand i syfte att uppnå det (ibid.). Respondenten från FGK (ibid.) anser att detta arbetssätt verkat för ökad transparens till de som är verksamma inom området. I kontrast till detta uttrycker respondenten från NGBG (intervju, 2022-02-16) en avsaknad av kontakt med ytterligare kommunanställda som arbetar med områdets fortsatta utveckling, samt ett tvivel kring kommunens lokalkännedom. Respondenten från FGK (intervju, 2022-02-14) förklarar att det är enklare och går snabbare att sköta projekt utanför den byråkrati som kommunen innebär men lyfter även lokala svårigheter med projekt utanför ramarna. Ett exempel han lyfter är att det utan reglering kan bli en ojämn fördelning av kulturproducenter på platsen och att de oavbrutet behöver se till att alla får utrymme och inte bara “de som tar för sig”. Detta påvisar, som Möllerström (2011) konstaterar, hur planering utanför kommunens ramar kan riskera bli odemokratisk. Respondenten från FGK spelar i detta sammanhang en central roll för dialogen mellan kommun och lokala kulturaktörer. Att respondenten från FGK till stor del valt att arbeta nära lokala aktörer (intervju, 2022-02-14) bidrar till en ökad potential att minoritetsgruppers erfarenheter och behov inkluderas i stadsplaneringen, något som Soini och Birkeland (2014) lyfter som en viktig aspekt för en lokal hållbar

utveckling. Detta belyser de fördelar som interaktiv samhällsstyrning kan bidra till, samtidigt som det finns en sårbarhet i att dialogen förlagts att skötas av en enskild kommunanställd individ. Trots detta går det att se en potential till vidareutveckling av en fungerande dialog mellan områdets lokalbefolkning och Malmö stad. I och med att de lokala kulturaktörerna till stor utsträckning kan representeras genom kulturföreningen NGBG skapas förutsättningar för en underlättad kommunikationsväg mellan lokalsamhälle och kommun.

De interaktiva samhällsprocesserna är väsentliga för projektets fortsatta utveckling genom samarbetet mellan Malmö stad, fastighetsägare i området och andra aktörer. Detta kan relateras till det Larsson (2021) skriver, hur interaktiv samhällsstyrning kan bidra med ökat kunskapsutnyttjande. Det går att konstateras, att samtidigt som kommunen uttrycker en tydlig viljeriktning för Sofielunds verksamhetsområde finns det en osäkerhet kring områdets framtida utveckling. Detta på grund av att området huserar ett flertal inflytelserika aktörer som har stort ekonomiskt kapital med egna intressen.

4.3. Kulturutbud och tillgänglighet

Att skapa hållbara platser i staden handlar inte om att en plats ska kunna möta alla behov, utan om att en mångfald av olika platser tillsammans kan möta olika behov hos människor i staden (Valentin, 2008; Sjöberg, 2012). Enligt planprogrammet (Malmö stad, 2021a) är det område som utgör *Kulturljudzon* ett av de verksamhetsområden i Malmö som fortfarande är av denna karaktär. Detta har skapat förutsättningar för att i området kunna möta behov inom kulturlivet som kan vara svåra att tillgodose i andra delar av staden. Enligt respondenten från kulturföreningen NGBG (intervju, 2022-02-16) spelar området som utgör *Kulturljudzon* en viktig roll för hela Malmös kulturliv. Han beskriver det som att ”all kultur i hela Malmö kommer härifrån” (cit. intervju, 2022-02-16). Det syftar till att området numera är, mer eller mindre, den enda plats i Malmö som ger förutsättningar för kulturskapare att utveckla nystartade verksamheter. Detta gäller både kulturverksamheter som senare förflyttas till andra delar av staden, Sverige eller till andra länder, samt de kulturskapare som väljer att fortsätta bedriva sin verksamhet i området (ibid). Detta har troligtvis ett samband med kulturaktörers behov av flexibla lokaler till överkomliga hyror och områdets förmåga att tillgodose detta behov (Malmö stad, 2018; Malmö stad, 2021a). Att kulturskapare har möjlighet att starta och bedriva kulturverksamhet är en förutsättning för att det ska kunna finnas ett kulturutbud i staden. Kultur som utbud är något som Alwall (2019) lyfter som en aspekt av kulturens roll inom hållbar stadsutveckling. Detta tyder på att *Kulturljudzon* kan fylla en viktig funktion för att möta ett behov av kulturutbud, både i ett lokalt sammanhang och för hela Malmö stad.

För att kulturutbudet i en stad ska vara hållbart, menar Alwall (2019), att det är viktigt att inte endast titta på huruvida det erbjuds ett rikt kulturutbud eller inte, utan att även se på tillgängligheten till utbudet. Tillgänglighet kan innefatta flera aspekter såsom fysiska, socioekonomiska eller kulturella (ibid). Att Sofielunds verksamhetsområde i sin fysiska utformning fortfarande är präglad av stora industrier som Pågen AB och Stadex AB påverkar tillgängligheten till de verksamheter som har ett kulturellt ändamål i området. Det noterades under platsbesöket (22-03-04) att området kan upplevas svårt att orientera sig i, bland annat på grund av en relativt storskalig kvartersstruktur som gör att en betydande del av kulturutbudet i området har fasader med skyltar och information vända bort från gatunätet. Detta försvårar möjligheten att skapa sig en uppfattning om var kulturutbudet i området finns, vilket resulterar i att det kan vara svårt att tillgodogöra sig utbudet av kultur inom *Kulturljudzon* utan förkunskaper om var målpunkter befinner sig. Detta kan dock även betraktas som någonting karaktärsgivande för området och vara en bidragande faktor till att vissa kulturaktörer sökt sig till just detta område, men ur ett tillgänglighetsperspektiv blir, på grund av en begränsad orienterbarhet, kunskaps- och informationsförmedling en viktig aspekt att ta hänsyn till för att kulturen ska kunna tillgängliggöras. Detta kan ses falla inom ramen för den kulturella tillgänglighetsaspekt som Alwall (2019) lyfter som viktig vid ett tillgänglighetsgörande av stadens kulturutbud, som påverkas av exempelvis vilket språkbruk som används vid denna informationsförmedling. För att öka tillgängligheten till kulturutbudet kan det därför vara viktigt att i områdets fysiska utformning synliggöra detta utbud. I planprogrammet (Malmö stad, 2021a) redovisas en strukturplan (se Figur 3) över kommunens vision för områdets fysiska utveckling fram till år 2040. I strukturplanen visar kommunen potential för utökad användning av bland annat besöksanläggning och samlingslokaler för kultur och fritid på platser lokaliserade främst längs områdets två huvudgator; Norra Grängesbergsgatan och Kopparbergsgatan (ibid). Det går även att i planprogrammet läsa att mötet mot gatan ska upplevas inbjudande vid dessa användningsändamål, med utåtvända bottenvåningar längs Norra Grängesbergsgatan (ibid). Det finns dock en utmaning i att realisera detta, då kommunen inte har direkt rådighet över fastigheterna i området (se Figur 5), samt att planprogrammet (Malmö stad, 2021a) är ett visionsdokument och därmed inte juridiskt bindande. Detta innebär att det kan finnas en begränsning i kommunens förmåga att säkerställa ett tillgängligt kulturutbud för Malmö stads invånare.

Att föreningslivet i kvarteret Kampen i Sofielunds verksamhetsområde samlar olika socioekonomiska grupper tyder på en trolig ekonomisk tillgänglighet till detta kulturutbud, vilket Alwall (2019) lyfter som viktigt för att stadens kulturutbud ska gå i linje med en hållbar stadsutveckling. Den ekonomiska tillgängligheten till kultur i området tas även i beaktande på det årliga evenemanget *NGBG gatufest*.

Under detta evenemang kan både kulturproducenter och -konsumenter få till sig kultur gratis och festivalen utgör en plattform för lokala fria kulturaktörer som delvis finansieras av Malmö stad (NGBG, u.å.; intervju, 2022-02-14). Enligt Alwall (2019) finns det skäl för kommunen att ta två roller i tillhandahållandet av kulturutbud i staden. Detta genom att dels tillgängliggöra ett kulturutbud som organiskt inte växer fram inom det fria kulturlivet, och dels genom att ställa rum till förfogande för fritt kulturutövande. I och med att kulturlivet i området, där *Kulturljudzon* tar sig uttryck, domineras av fria kulturaktörer faller *Kulturljudzon* in i kommunens ansvarsområde som Alwall (2019) menar handlar om ett plattformserbjudande för fritt utövande av kultur som är i behov av att inte styras kommunalt. Enligt Alwall (2019) bör det alltså finnas en balans mellan ett kommunalstyrt och ett icke kommunalstyrt kulturutbud i staden. Att *Kulturljudzon* främjar plattformar för det fria kulturlivet i Malmö, samtidigt som det i Malmö stads översiktsplan (Malmö stad, 2018) belyses en svårighet i att tillgodose ett lokalbehov för det fria kulturlivet, tyder på att initiativet *Kulturljudzon* kan bidra till att uppnå en sådan balans. *Kulturljudzon* är dock ett kommunalt stadsutvecklingsprojekt och varumärke (Malmö stad, 2021a), vilket innebär att ett potentiellt utfall av att initiera ett sådant projekt är att det kan komma att ändra det förhållande mellan områdets fria kulturliv och kommun där kommunen inte styr eller har någon större påverkan på den fria kulturen.

4.4. Integration

I Malmö stads översiktsplan har planering för en socialt sammanhållen stad hög prioritet (Malmö stad, 2018). För att uppnå detta lyfts platser och lokaler för kulturell aktivitet, jämnt fördelade över staden, som något viktigt (ibid). NGBG kulturförening som plattform arbetar bland annat för att tillgodose kulturlivet med platser och lokaler (NGBG, u.å.). Föreningen eftersträvar att värdera olika typer av kultur jämbördigt och arbetar utifrån att all kultur är tillåten så länge den inte tvingas på någon annan eller hindrar någon annan från sitt kulturella uttryck (intervju, 2022-02-16). Ett sådant angreppssätt öppnar upp för den förutsättning Stigendal (2007) menar krävs för att främja mjuk integration i samhället. Enligt Stigendal (ibid.) är meningsfulla sammanhang en förutsättning för att människor ska integreras, vad han benämner som, mjukt. Detta sker när människor upplever en känsla av delaktighet i ett sammanhang (ibid). Att dessa sammanhang sedan behöver ha en förankring i människors vardag (ibid), är något som går i linje med hur NGBG kulturförening arbetar med att främja kulturlivet i området, i och med att kulturen tillåts formars efter skaparens egna behov.

Den bredd av kultur som utövas i det område som utgör *Kulturljudzon* skapar förutsättning för en bred målgrupp att finna meningsfulla sammanhang i området.

Detta skapar även förutsättning för möten mellan olika människor inom området. Att människor med olikheter möts kan verka integrerande i samhället, men det är inte mötandet i sig som på egen hand stärker den sociala hållbarheten i staden (Valentine, 2008). En viktig aspekt av mötandet och mötesplatserna, är liksom Stigendal (2007) lyfter, en upplevelse av meningsfullhet i sammanhanget (Valentine, 2008). Ur denna aspekt blir det viktigt att ta hänsyn till under vilka omständigheter dessa möten sker i området som utgör *Kulturljudzon*. De mötesplatser som skapas genom kultur på platsen är bland annat i form av besökande till kulturevenemang som exempelvis *NGBG gatufest* eller konserter och klubbar på Plan B (Malmö, u.å.; White, 2018). De kulturproducenter som brukar platsens replokaler och ateljéer gör det säkerligen i olika syfte, men kan antas göra det av egen vilja och drivkraft för att få utlopp för sin kreativitet. Dessutom finns det även ett etablerat föreningsliv i området dit människor runt om i Malmö söker sig på sin fritid (Malmö stad, 2021a). Gemensamt för de förutsättningar kring hur dessa möten sker är att det sannolikt görs för att skapa just mening i människors liv, vilket stämmer överens med Alwalls (2019) resonemang om kulturens potentiella effekt på individen, som att skapa förståelse, identitet, upplevelse och att känna delaktighet.

Att just föreningslivet kan fylla en viktig funktion för staden, i egenskap av att verka integrerande och för främjande av god folkhälsa, är något som Malmö stad lyfter i sin översiktsplan (Malmö stad, 2018). I *Kulturljudzon* är det främsta föreningslivet lokaliserat i kvarteret Kampen, vilket är en av de platser som i planprogrammets strukturplan pekas ut för utökad användning av bland annat samlingslokaler för kultur- och fritidsliv (Malmö stad, 2021a). Kvarteret lyfts i planprogrammet som en plats med starkt socialt kapital där olika socioekonomiska grupper i staden möts (ibid). Detta tyder på att främjandet av både föreningsliv och annat kulturliv i området, vilket *Kulturljudzon* syftar till, potentiellt kan bidra till en mer integrerad stad.

4.5. Kulturljudzon som varumärke

I godkännandet av initiativet har troligen varumärket *Kulturljudzon* varit avgörande. Respondenten från NGBG (intervju, 22-02-16) är tveksam över huruvida initiativet hade fått lika mycket uppmärksamhet om det istället kallats för bullerzon eller dylikt. Att just kultur i detta avseende är av vikt stämmer överens med Brusmans (2011) teori om att kultur är en viktig del för stadens utvecklingspotential och status. Det går också att koppla till kommunens strävan efter att bli europeisk kulturhuvudstad år 2029, där *Kulturljudzon* förväntas fungera som en bidragande faktor (Malmö stad, 2021b). På kommunens hemsida (ibid.) står det "Malmö kommer att kämpa för den åtråvärda titeln och för att lyfta stadens rika

och spännande kulturliv ut på den europeiska arenan”. Kommunens mål med ansökan om att kunna bli utnämnd till kulturhuvudstad är bland annat att “höja Malmös kulturprofil internationellt och nationellt” och att “bidra till internationaliseringen av Malmös kulturliv” (ibid.). Detta går i linje med kommunens översiktsplan där det står följande:

Malmö kan dra nytta av den globala utvecklingen genom att attrahera kompetens och investeringar. För stadsutvecklingen är det därför av stor betydelse att skapa stadsmiljöer och driva projekt som väcker nationell och internationell uppmärksamhet. (Malmö stad 2018, s. 22).

Harvey (2011) uttrycker att den globala tävlan städer emellan erfordrar stadsprofilering och imageskapande, där Möllerström (2011) beskriver hur ett rikt kulturliv kan attrahera invånare, turister, nyetableringar och investeringar. I planprogrammet står att ett syfte med utvecklingen av området är att det ska bidra med förutsättningar till nyetableringar och ökad investeringsvilja (Malmö stad, 2021a). Mot bakgrund av detta kan varumärket *Kulturljudzon* ses som ett tillvägagångssätt för att marknadsföra området, vilket kan innebära en ökad attraktivitet och i sin tur ökad turism och investeringsvilja i området och kommunen.

Trots att *Kulturljudzon* har blivit godkänt är både respondenten från NGBG och FGK (intervju, 2022-02-16; intervju, 2022-02-14) eniga om att det i själva verket är nu arbetet börjar. Deras förhoppning är dock att initiativet kan betyda en förändrad syn på kulturen där kulturen som följd blir enklare att försvara och bevara. Respondenten från FGK (Intervju, 2022-02-14) förklarar att kulturlivet ofta ses som rörlig och därför tvingas flytta på sig. Han kallar det “kulturen i mellanrummet”. Det beskrivs i planprogrammet att det skett undanträngning av befintliga kultur- och fritidsaktiviteter i andra delar av Malmö, där stadsdelar har genomgått en omvandling från verksamhetsområde till blandad stadsbebyggelse (Malmö stad, 2021a). Vilket knyter an till Harveys (2011) teorier om stadsförnyelse, att områden som genomgår en sådan omvandling tenderar att forcera undan det redan existerande, då framförallt socioekonomiskt svaga. Trots att kultur på flera sätt är eftersträvarvärt och har en social status återspeglas det sällan i kulturaktörers ekonomiska kapital. Detta gör kulturaktörer, främst inom det fria kulturlivet, sårbara i staden när staden förnyas.

Flera faktorer tyder på att Sofielunds verksamhetsområde haft de förutsättningar som kan starta igång en gentrifieringsprocess. Området ligger centralt i Malmö, har till grund av industrin lokaler med låg hyra, det finns ett utbrett konstnärligt och kulturellt uttryck på platsen. Enligt Grodach, Foster och Murdoch (2016) är alla dessa faktorer bidragande till en gentrifieringsprocess. Att kommunen vill främja kulturlivet genom bevarande ger intryck av en vilja att motverka en gentrifiering i området. Intrycket stärks av att det inte får utvecklas bostäder i området, vilket ofta

varit det skede som en sådan process startar (Smith, 2002). *Kulturljudzon* visar på en vilja att området fortsätter utan bostadsetablering och höjda hyror och att området ska fortsätta vara en plats för kapitalsvaga kulturverksamheter. Hur just kulturen i området kommer att påverkas av *Kulturljudzon* är ännu ovisst men varumärket visar på hur kultur kan nyttjas i platsmarknadsföring. Det går att ifrågasätta om det finns en motsättning i planprogrammet när det gäller att bevara områdets kulturella mångfald parallellt med en ökad investeringsvilja. Det är tydligt att planprogrammet syftar till att främja kulturen och motverka att en gentrifieringsprocess tar vid men det går att fråga sig om det går att undvika gentrifiering i ett kapitalistiskt samhälle. Kan det likväl finnas risk att kulturlivet på gräsrotsnivå försvinner i takt med entreprenörskap, där småskaliga initiativ byts ut mot privata, kommersiella institutioner och verksamheter? Kulturgeografen David Harvey (2011) skriver, ”vi lever i en värld där profitkvoten och den privata äganderätten övertrumfar alla andra rättsbegrepp” (2011, s.133). Med detta i åtanke kan det finnas en risk att den ekonomiska tillväxtkraften går över andra hållbarhetsaspekter. En sådan motsättning gör innehållet tolkningsbart och då planprogrammet ska ligga till grund för bygglov och detaljplaner blir därför områdets framtid oviss.

5. Slutsatser

Nedan presenteras slutsatser utifrån studiens ställda frågeställningar. Slutsatser som besvarar frågeställningarna *På vilket sätt påverkar initiativet Kulturljudzon en hållbar stadsutveckling i Malmö?* och *Vilka förutsättningar är viktiga i planering för kultur?* är baserade på studien i sin helhet och en sammanslagning av teori och empiri. Slutsatser som besvarar frågeställningen *På vilket sätt kan kultur påverka hållbar stadsutveckling?* är baserade på studiens litteraturstudie.

På vilket sätt påverkar initiativet Kulturljudzon en hållbar stadsutveckling i Malmö?

- *Kulturljudzon* kan stärka Malmös kulturutbud genom att värna om befintligt kulturliv och att stärka förutsättningar för kulturaktörer att etablera sig i området
- *Kulturljudzon* kan värna om viktiga mötesplatser för flera människor i Malmö stad
- *Kulturljudzon* kan bidra till en variation av platser i Malmö stad
- *Kulturljudzon* kan stärka Malmö stad som kulturstad och bidra till stadens ekonomiska tillväxt
- *Kulturljudzon* kan främja lokal demokrati genom en dialog- och samverkansprocess mellan Malmö stad och aktörer som kulturföreningen NGBG
- *Kulturljudzon* kan driva på gentrifieringsprocesser på grund av en ökad attraktivitet och investeringsvilja i området
- *Kulturljudzon* som kommunalt initiativ kan innebära en ökad kommunal påverkan på det fria kulturlivet som är i behov av att inte styras av kommunal organisation
- Att *Kulturljudzon* betraktas som varumärke för Malmö stad kan orsaka en homogenisering av kulturen i området

På vilket sätt kan kultur påverka hållbar stadsutveckling?

- Kultur kan verka demokratifrämjande och integrerande
- Kultur kan användas som verktyg och genom det uppnå social och kulturell hållbarhet inom stadsutveckling

- Kultur kan samla människor och bidra till en känsla av meningsfullhet, vilket kan skapa viktiga mötesplatser i staden
- Kultur kan främja mjuk integration i samhället om det ges förutsättningar för individen att, i stadsrummet, kunna skapa sig meningsfulla sammanhang som kan formas efter individens behov

Vilka förutsättningar är viktiga i planeringen för kultur?

- Interaktiv samhällsstyrning kan möjliggöra innovativa kulturprojekt som initiativet *Kulturljudzon*
- Att bromsa gentrifieringsprocesser på platser som är viktiga för det fria kulturlivet
- Att inte värdera kultur i planering då det riskerar att homogenisera kultur
- Att kommunen tar en medveten roll i att både tillgängliggöra kultur och att tillhandahålla utrymme i staden där ett fritt kulturliv kan verka utan större kommunal påverkan

6. Diskussion

Studien har pekat på att kultur kan betraktas både som mål och medel inom stadsutveckling. Kultur i sig kan vara värdefull för människan i staden; den kan verka identitetsskapande, ge förståelse för omvärlden, vara utvecklande, ge upplevelser och beröra (Alwall, 2019; Brusman, 2012; Soini och Birkeland, 2014). På grund av detta är det viktigt att kultur får ta plats i staden. Kultur kan även betraktas som verktyg inom stadsutveckling för att uppnå andra aspekter av hållbarhet. Denna studie har främst fokuserat på kultur i relation till sociala och ekonomiska aspekter i staden som integration, mänskligt mötande, gentrifieringsprocesser och styrningsprocesser.

Studien har indikerat att kultur på senare tid har fått större utrymme både inom hållbarhetsdiskurser och stadsutveckling. Dels redovisas i litteraturstudien att forskare idag argumenterar för kulturell hållbarhet som en fjärde dimension inom hållbar utveckling, dels går det att, ur ett mer lokalt perspektiv, tolka initierandet av *Kulturljudzon* i sig som en ökad medvetenhet om debatten kring kulturens roll i staden.

Med initiativet *Kulturljudzon* har kommunen som målsättning att befintligt kulturliv ska kunna fortsätta verka i Sofielunds verksamhetsområde där *Kulturljudzon* befinner sig, samt att det framöver ska kunna bli en än viktigare plats för kulturaktörer i Malmö. Detta genom att bland annat tillmötesgå ett, framför allt för det fria kulturlivet, behov av lokaler till överkomliga hyror, samt att området förblir mindre störningskänsligt gentemot andra platser i staden så att kultur som orsakar hög ljudvolym ska kunna ta plats i staden. Att området förblir mindre störningskänsligt kan betraktas som viktigt på grund av att kultur som är i ”behov av att bullra” har begränsade möjligheter att etableras i andra, framför allt centrala, delar av staden. Anledningen är att det finns en potentiell konflikt mellan störningskänsliga verksamheter, som exempelvis bostäder, och kultur inom som faller inom denna kategori. Konflikter av detta slag har exempelvis uppstått i Folkets Park i Malmö, vilket resulterat i att kulturverksamheter tvingats stänga ner eller flytta på sig (intervju, respondent FGK, 2022-02-14). Detta kan betraktas som en samtida problematik när staden genomgår förtätningen efter ideal som blandad stadsbebyggelse.

Genom initiativ som stadsutvecklingsprojektet *Kulturljudzon*, där kulturlivets behov går tillmötes, visar Malmö stad att de aktivt planerar för kulturell hållbarhet

i staden. Samtidigt avser kommunen gynna en utveckling av näringsliv, nya företagsetableringar och en ökad investeringsvilja i Sofielunds verksamhetsområde. Det finns en potentiell motsättning i att fortsatt kunna tillmötesgå det fria kulturlivets behov av lokaler till låga hyresnivåer och att öka områdets investeringsvilja, då ökade investeringar ofta leder till höjda hyror (Möllerström, 2011). Då kommunen inte har rådighet över några fastigheter i området behöver det ske ett samarbete med privata aktörer i området. Att kulturen dessutom kan användas i syfte att öka områdets attraktivitet tyder på att initiativet *Kulturljudzon* potentiellt kan bidra till att initiera en gentrifieringsprocess i området.

I och med att kulturella hållbarhetsaspekter får mer utrymme inom stadsplanering finns antagligen potential att initiativet *Kulturljudzon* verkar inspirerande för andra kommuner. Med detta i åtanke har *Kulturljudzon* etablerats efter platsspecifika omständigheter i Sofielunds verksamhetsområde i Malmö. Ett exempel är att en initial utgångspunkt för etablerandet av *Kulturljudzon* är den industriverksamhet som befinner sig i Sofielunds verksamhetsområde. Industrin har gett förutsättningar för ett fritt kulturliv i Malmö att etableras där. Detta kulturliv som har vuxit fram utan kommunala styrningsinsatser har sedan blivit till en kommunal angelägenhet som Malmö stad har intresse att värna om. Det befintliga kulturliv som etablerats i området kan därför antas spela en väsentlig roll för initierandet av *Kulturljudzon*. För att etablera ett projekt som *Kulturljudzon* på en annan plats kan det därför, ur denna aspekt, finnas anledningen att undersöka hur viktigt det är att det finns ett befintligt, rikt kulturliv på en sådan plats.

I exempelstudien lyftes en eventuell problematik med att etablera ett kommunalt projekt, som *Kulturljudzon*, i ett område där kulturlivet domineras av fria kulturaktörer i behov av att inte, i någon större utsträckning, påverkas av kommunal organisation. Detta, kanske främst, på grund av att *Kulturljudzon* betraktas som ett varumärke för kommunen, vilket kan leda till ökad anledning för kommunen att påverka det kulturliv som verkar i *Kulturljudzon*. Detta kan liknas vid den problematik som Jenny Johannisson (2006) lyfter, där kultur i staden riskerar att homogeniseras när den används i marknadsföringssyfte. Huruvida detta kommer drabba kulturen inom *Kulturljudzon* återstår att se. Dock särskiljer sig Malmö stad från många andra kommuner genom att ha profilerat sig som en kommun som strävar efter mångfald (Alwall, 2019), vilket hypotetiskt kan innebära en minskad motsättning mellan ett diversifierat kulturliv och att använda kultur inom stadsprofilering.

Den interaktiva samhällsstyrning som karaktäriserar *Kulturljudzon*, där kommunen samarbetar med lokala aktörer och fastighetsägare, har varit väsentlig för initiativet. I planprogrammet lyfts den interaktiva samhällsstyrningen som viktig för områdets fortsatta utveckling (Malmö stad, 2021a). Ur en aspekt kan detta styrningssätt bidra till att fler aktörer som påverkas av projektet får inblick i, och

ges inflytande på projektet. Detta kan ses som viktigt för bland annat kulturlivet inom *Kulturljudzon* där kulturföreningen NGBG kan spela en nyckelroll i att verka som förmedlare mellan lokalt kulturliv och beslutsfattare. Samtidigt synliggörs olika aktörers makt i stadens fortsatta utveckling. Att dessa får större inflytande kan både innebära att fler olika intressen tas hänsyn till, men även att privata aktörers intressen kan prioriteras framför demokratifrämjande sådana.

Sammanfattningsvis kan konstateras att *Kulturljudzon* på flera sätt har potential att främja en hållbar stadsutveckling, men det finns också utmaningar när initiativet ställs i relation till de många olika intressen som samspelar i staden. Om initiativet kan implementeras för att främja hållbar stadsutveckling i andra städer beror på vilka förutsättningar och behov det finns på den platsen. Projektet är nytt och unikt inom svensk stadsutveckling, vilket innebär att effekter av *Kulturljudzon* kommer kunna konstateras först i framtiden.

Vidare hade det varit intressant att fortsatt studera *Kulturljudzon* när initiativet funnits en något längre tid i Malmö, en tid då det går att se vilka effekter det har på området och staden. Vidare studier skulle även kunna bedrivas på relationen mellan *Kulturljudzon* och kultur ur ett bredare perspektiv, där ett antropologiskt synsätt tillämpas. Detta för att det i området finns en bred målgrupp och många etniciteter representerade i området (intervju, respondent NGBG, 22-02-26), vilket kan vara relevant för initiativets relation till en hållbar stadsutveckling. Ett perspektiv som inte berörts i någon större utsträckning i denna studie är boendeperspektivet, vilket med stor sannolikhet hade varit av relevans att undersöka i och med att initiativet kan betraktas som ett nytt sätt att bemöta den problematik som kan uppstå när boende och kultur som orsakar hög ljudvolym behöver samexistera i staden.

6.1. Metodreflektion

Den *Kulturljudzon* som införts i Malmö är den första av sitt slag. Det finns förvisso liknande initiativ i andra länder, men i det faktiska utförandet som *Kulturljudzon* i Malmö har är den unik. Detta tyder på att en kvantitativ metod troligtvis hade varit ofördelaktig i detta fall då det sannolikt inte hade bidragit med någon djupare förståelse kring initiativet, eller potentiella utfall av ett införande av *Kulturljudzon*. Problemet med att ha ett så litet urval är, även vid en kvalitativ studie, att generella slutsatser skall dras från en unik företeelse i en specifik kontext. Detta kräver både medvetenhet och ödmjukhet från den som utför studien, men är inte i sig diskvalificerande för metodvalet. Snarare gäller det motsatta. Om så vore fallet skulle det inte vara möjligt att genomföra studier på nya företeelser i samhället och en positiv samhällsprogression skulle omöjliggöras. *Kulturljudzon* i Malmö är den första av sitt slag och är därför av yttersta intresse utifrån ett forsknings- och samhällsutvecklingsperspektiv.

Inom en fallstudiemetodik är det nödvändigt att definiera olika avgränsningar kring fallet. *Kulturljudzon* har en geografiskt tydlig avgränsning, den är förlagd i Sofielunds verksamhetsområde, men den studie som genomförts har även andra typer av avgränsningar. Det krävs exempelvis avvägningar kring urvalet av insamlade data, vad som ska användas och vad som inte anses vara av direkt relevans. Urvalet av informanter till exempelstudien är en tydlig sådan avgränsning. I denna studie har två intervjuer genomförts där urval av informanter baserats på strävan efter flera perspektiv, ett kommunalt och ett lokalt, på *Kulturljudzon*. Detta för att med små medel och med given tidsbegränsning nå ett bredare perspektiv. Något som detta medför är dock att urvalet blir relativt litet och att det kan vara svårt att dra generella slutsatser utifrån endast två informanter, då dessa utgår ifrån sina individuella perspektiv och erfarenheter. Vid utförande av intervjuer finns det även ytterligare en närvaro i form av den som intervjuar, vilket kan ha betydelse för vad informanten medvetet, eller omedvetet, väljer att berätta. De informanter som deltagit i denna studie har haft olika perspektiv: den ena i form av att vara kommunal tjänsteperson och den andra i sin roll som ordförande för kulturföreningen NGBG, vilket syftat till att uppnå det breddade perspektiv som studien avser behandla, trots det låga antalet informanter. Samtidigt representerar respondenterna liknande perspektiv i och med att båda arbetar för att främja kultur i Malmö stad. Därmed saknas det, i denna studie, perspektiv från respondenter med intressen som är i potentiell konflikt med staden kulturliv. Anledningen till att det inte inkluderats i studien är framför allt för att det i första hand eftersträvades representanter som sedan innan hade kunskap om initiativet samt på grund av arbetets omfattning och den tidsbegränsning som det innebär.

I och med att vald analysmetod bygger på viss tolkning får den individ som tolkar en potentiell påverkan på studiens resultat. Därför är det viktigt att den som tolkar, samt vilka referensramar den själv utgår ifrån, är medveten om vilken roll den har. Denna studie har genomförts av två personer, vilket påverkar studiens utformning och resultat. Det kan ses som en styrka att med hjälp av detta få ett breddat perspektiv på studiens ämne, utifrån två personer med olika perspektiv och erfarenheter. Detta har möjliggjort djupa och konstruktiva diskussioner om ämnet, vilket lett processen framåt på ett analytiskt sätt. Det har också bidragit med en ytterligare möjlighet att diskutera och resonera kring de tolkningar som behövs göras av svar från informanterna, samt de dokument som granskats. En svårighet som dock kan uppstå när två personer ska samarbeta i genomförandet av studien går att finna när det gäller avgränsningen av studien och därmed att eventuellt nå ett mer djupgående resultat. Detta på grund av att studien behövt utformas efter två personers intressen, engagemang och vilja att införskaffa mer och mer kunskap.

Referenser

- Alvesson, M. & Sköldböck, K. (2010). *Tolkning och reflektion: Vetenskaplig filosofi och kvalitativ metod*. 2 uppl., Lund: Studentlitteratur
- Alwall, J. (2019). *Kulturen i den hållbara staden: Slutrapport från ett följeforskningsprojekt om Malmö stads kulturstrategi. (MAPIUS 25)*. Malmö: Institutionen för urbana studier, Malmö universitet. Fakulteten för kultur och samhälle
- BID Malmö (u.å.) *Medlemmar*. <https://bidmalmo.se/sofielund-foreningen/medlemmar/> [2022-05-30]
- Brusman, M. (2012). Effekter och konsekvenser. I: Harding, T. & Nathanson, C. (red.) *Under konstruktion - effekter av kultursamverkansmodellen 2010-2012*. Sveriges kommuner och landsting. 99–109.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. 4 uppl., Oxford: Oxford University Press
- Colantonio, A. & Dixon, T.J. (2011). *Urban regeneration and social sustainability best practice from European cities*. Oxford: WileyBlackwell
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 uppl., Lund: Studentlitteratur
- Djurberg, M. & Forssell, S. (2017). *Begränsningar av den fria konsten är ett samhällsproblem*. <http://unesco.se/begransningar-fria-konsten-samhallsproblem/> [2022-05-13]
- Florida, R. (2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Stockholm: Daidalos
- Grodach, C., Foster, N. & Murdoch, J. (2016). Gentrification, displacement and the arts: Untangling the relationship between arts industries and place change. *Urban Studies*. 55(4), 807–825.
<https://doi.org/10.1177/0042098016680169>

- Harvey, D. (2011). *Ojämlighetens nya geografi: texter om stadens och rummets förändringar i den globala kapitalismen*. Stockholm: Atlas
- Hedenfelt, E. (2013). *Hållbarhetsanalys av städer och stadsutveckling: Ett integrerat perspektiv på staden som ett socioekologiskt, komplext system*. (MAPIUS) 13). Malmö: Malmö högskola, Institutionen för urbana studier. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404784/FULLTEXT01.pdf>
- Johannisson, J. (2006). Kulturpolitik blir kulturplanering. *Nättidningen Alba.nu* Göteborg. <http://www.alba.nu/sidor/18833>
- Larsson, O. (2021). Meta-governance and the segregated city: difficulties when realizing the participatory ethos in network governance - evidence from Malmö city, Sweden. *Policy Studies*. 42(4), 362–380. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01442872.2019.1634188?needAccess=true>
- Legeby, A., Koch, D. & Abshirini, E. (2016). *Kulturnärvaro – inspel till boende och stadsmiljö*. Underlagsrapport, Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. Stockholm stad. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1057673/FULLTEXT01.pdf>
- Li, X., Wyszomirski, M. & Zhu, B. (2021). Definitions Matter: Dynamic Policy Framing of the Arts in Boston’s Sustainable Cultural Development. *Sustainability*. 13, 13661. <https://doi.org/10.3390/su132413661>
- Malmö stad (u.å.). *Sofielund*. Malmö: Malmö stad <https://malmo.se/Stadsutveckling/Stadsutvecklingsomraden/Sofielund.html> [2022-05-29]
- Malmö stad (2021a). *Planprogram 6053: Sofielunds verksamhetsområde år 2040*. Malmö: Malmö stadsbyggnadskontor
- Malmö stad (2021b). *Kulturhuvudstad 2029*. Malmö: Malmö stad <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Kultur---projekt-och-satsningar/Kulturhuvudstad-2029.html> [2022-05-28]
- Malmö stad (2018). *Översiktsplan för Malmö: Planstrategi*. Malmö: Malmö stad
- Möller, P. (2012). Effekter och konsekvenser. I: Harding, T. & Nathanson, C. (red.) *Under konstruktion - effekter av kultursamverkansmodellen 2010–2012*. Sveriges kommuner och landsting. 76–88.

- Möllerström, V. (2011). *Malmö's omvandling: från arbetarstad till kunskapsstad: En diskursanalytisk studie av Malmö's förnyelse*. Diss. Lund: Medie- och Kommunikationsvetenskap, Lunds universitet.
<https://lup.lub.lu.se/search/files/5228361/2166471.pdf>
- NGBG (u.å.). *NGBG kulturförening*. <https://www.ngbg.se/forening.html> [2022-05-27]
- Sabatini, F. (2019). Culture as Fourth Pillar of Sustainable Development: Perspectives for Integration, Paradigms of Action. *European Journal of Sustainable Development*, Volym 8(3), 31.
<https://doi.org/10.14207/ejsd.2019.v8n3p31>
- Sjöberg, J. (2012). *Om mötandet: till en typologi över urbana mötesplatser. Fallet stadsodling i Rosengård, Malmö*. Sveriges lantbruksuniversitet. Mastersprogrammet hållbar stadsutveckling.
https://stud.epsilon.slu.se/4348/1/sjoberg_j_120611_2.pdf
- Smith, N. (2002) New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. *Antipode*. 34 (3), 427–450. <https://doi.org/10.1111/1467-8330.00249>
- Soini, K., Birkeland, I. (2014). Exploring the scientific discourse on cultural sustainability. *Geoforum*. 51, 213–223.
<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2013.12.001>
- Stigendal, M. (2007). *Allt som inte flyter: Fosies potentialer - Malmö's problem*. (MAPIUS 1). Malmö: Malmö högskola, Institutionen för urbana studier.
<http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404919/FULLTEXT01.pdf>
- Thörn, C. & Thörn, H. (2017). Swedish cities now belong to the most segregated in Europe. *Sociologisk Forskning*. 54 (4), 293–296.
<http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1168307/FULLTEXT01.pdf>
- Valentine, G. (2008). Living with difference: reflections on geographies of encounter. *Progress in Human Geography*. 32 (3), 323–337.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0309133308089372>
- White (2018). *Stadsdelsatlas Sofielund*. White Arkitekter.
<https://ngbg.se/p/stadsdelsatlas-sofielund.pdf>
- Yin, R.K. Case study research: design and methods. 4 uppl. Bickman, L. & Rog, D.J. *Applied social research methods*. vol. 5. SAGE Publications, Inc.

http://cemusstudent.se/wp-content/uploads/2012/02/YIN_K_ROBERT-1.pdf